

In memoriam Dr. C. Eykman

Vriend Eykman is niet meer. Na een lang lijden overleed hij op ruim 83-jarige leeftijd in zijn woning te Oosterbeek op 14 augustus 1965.

Christiaan Eykman werd 9 juni 1882 geboren te Leiden. Hij volgde de H.B.S. te Amsterdam en studeerde daarna voor dierenarts te Utrecht. Aangezien het destijds niet mogelijk was aldaar de graad van doctor in de diergeneeskunde te verkrijgen, behaalde hij deze titel in 1916 aan de Universiteit te Bern.

Zijn eerste standplaats als dierenarts was te IJsselstein (U.) van 1907—1912. Vervolgens vervulde hij de functie van Adjunct-Directeur van het abattoir te Nijmegen van 1912 tot 1915, waarop zijn benoeming volgde tot Directeur van het abattoir te Dordrecht, welke functie hij vervulde tot zijn pensionering in 1947.

Hij was een volle neef van de wereldberoemde Prof. Dr. Christiaan Eykman (1858—1930), die in 1929, met Sir F. G. Hopkins, de Nobelprijs verwierf wegens zijn onderzoek naar de oorzaak van beri-beri waardoor hij de grondlegger werd van de nieuwe voedingsleer, alsmede voor zijn baanbrekend werk op het gebied van de waterhygiëne.



Dr CHRISTIAAN EYKMAN

* Leiden 9 juni 1882

† Oosterbeek 14 augustus 1965

Eykman behoorde tot de mede-oprichters van de Nederlandsche Ornithologische Vereniging in 1901 (Verslagen en Mededelingen van de N.O.V., no. 1, nov. 1904, waarin zijn naam, hetgeen elders meermalen gebeurde, abusievelijk met ij in plaats van y werd gespeld). Zijn naam kwam vervolgens voor op de eerste ledenlijst in 1911 van de Club van Nederlandsche Vogelkundigen, voor welke laatste hij steeds bijzondere belangstelling betoonde en een trouw bezoeker was van haar vergaderingen.

Na aanvankelijk wegens het vertrek naar het buitenland van de voorzitter dier club, Mr. Dr. R. C. E. G. J. Baron Snouckaert van Schauburg, in 1923, bij diens afwezigheid in de Clubvergaderingen de toenmalige secretaris, P. A. Hens, die dan als tijdelijk voorzitter optrad, tijdelijk te hebben vervangen, werd hij in 1928 officieel aangewezen als adjunct-secretaris. Hierna werd hij in 1930 gekozen als secretaris der Club in de plaats van Hens, die toen tot voorzitter werd gekozen nadat Baron Snouckaert van Schauburg wegens zijn leeftijd en gezondheidstoestand voor die functie had bedankt. Eykman bekleedde de functie van secretaris tot 1947. Hij was tevens lid van de redactie van het cluborgaan van 1928 tot 1948. — Het is mij bekend hoe verheugd hij was toen hem bij het bereiken van zijn 70ste verjaardag het Erelidmaatschap der Club werd toegekend.

Wat betreft zijn liefhebberijen — tegenwoordig noemt men dit vrije tijdsbesteding — deze waren veelzijdig. Ging aanvankelijk zijn belangstelling in het bijzonder uit naar de ornithologie, met name de Nederlandse avifauna, zo voegde hij later daarbij de studie van de Nederlandse zoogdieren. Een en ander moge blijken uit de hierna vermelde lijst van zijn voornaamste publicaties.

Waar de poeliers te Dordrecht gewoon waren hun wild te laten bewaren in de vrieskelders van het abattoir aldaar, vond Eykman ruimschoots gelegenheid vogelmateriaal, in het bijzonder waterwild, te kunnen bestuderen en op te zetten voor zijn collectie van Nederlandse vogels, waarin ten laatste bijna alle soorten van onze avifauna waren vertegenwoordigd, elk in enkele exemplaren (series verzamelde hij niet) en op weergaloze wijze door hem opgezet en gemonteerd. Hij was dan ook een eerste klas taxidermist zoals er slechts weinigen in ons land werden gevonden. Hierbij kwam hem zijn scherp oog en zijn gevoel voor de juiste anatomische vormen bijzonder goed ter stade. Bovendien was hij een bekwaam en geoefend tekenaar, zoals blijkt uit de afbeeldingen bij zijn publikaties, zowel op ornithologisch als zoogdierkundig gebied. Getuigen hiervan zijn bijv. de natuurgetrouwe afbeeldingen van vogelkoppen in *De Nederlandsche Vogels* en in zijn systematisch werk over de *Nederlandsche Zoogdieren*.

Naast de veldornithologie schepte hij een bijzonder behagen in het samenstellen van determineerlijsten voor onze Nederlandse vogels. Het ontstaan van het werk „*De Nederlandsche Vogels*” (1936—1949) in drie forse delen is daar aan te danken. Oorspronkelijk lag het toch in zijn bedoeling slechts een determineerlijst voor al onze Nederlandse vogels samen te stellen. Dank

zij zijn vele medewerkers groeide dit werk uit tot een handboek bevattende een determineerlijst, kenmerken, korte beschrijving, veldkenmerken, broedgegevens, verblijf, verbreiding buiten Nederland en geografische vormen van alle tot dan toe in Nederland in het wild waargenomen vogelsoorten. Daarbij nam Eykman de determineersleutel, vrijwel alle afbeeldingen, de identiteits- en aanvullende kenmerken en de rubriek, korte beschrijving en veldkenmerken (te zamen met P. A. Hens) voor zijn rekening.

Eykman had een scherp oog voor alle details van het vederkleed, snavel en poten van een vogel. Dit is niet te verwonderen wanneer men bedenkt hoe hij in de gelegenheid is geweest gedurende zijn lang leven vogels te prepareren. Daarbij werd meestal uren lang de gevilde huid onder handen genomen en vele anders verborgen delen van het vederkleed dan waargenomen en zeker bestudeerd. Geen wonder, dat hij bijv. bij zijn eerste bezoek aan het toen pas ingerichte Natuurhistorisch Museum te Rotterdam in de vogelcollectie het voor ons land toenmaals tweede exemplaar van de Grote Krekeltzanger, *Locustella fluviatilis* (Wolf), ontdekte, dat aldaar als de Snor, *Locustella luscinioides* (Savi), stond geëtiketteerd.

Zijn eerste collectie opgezette vogels werd van de hand gedaan aan het Museum van de Nederlandsche Heidemaatschappij te Arnhem, alwaar ik deze in 1916 heb bezichtigd. De tweede grotere collectie zo subliem opgezette vogels, bevattende bijna de gehele Nederlandse avifauna, werd overgedaan aan het Museum van Natuurlijke Historie te Enschede, alwaar ook zijn collectie geprepareerde zoogdieren werd ondergebracht.

Wat heb ik in de loop der jaren Eykman vele malen bezocht en werd ik er vriendelijk in zijn gastvrije woning door hem en zijn echtgenote ontvangen. Wij genoten dan samen vele uren van zijn collectie zo natuurgetrouw opgezette vogels en ik ontving dan van hem menige aanwijzing, welke mij bij het prepareren van vogelbalgen voor mijn collectie van nut konden zijn. Toen ik bij een van deze gelegenheden in verband met de uitgave van De Nederlandsche Vogels met hem zijn collectie nog eens kritisch doornam, troffen wij er een Smelleken, *Falco columbarius* aan, dat blijkens de zeer grote vleugelmaat bleek te behoren tot de IJslandse subspecies *subaesalon* Brehm (♀ ad. 8 oktober 1927 verzameld te Sliedrecht), waarvan behalve dat exemplaar tot nu toe 5 exemplaren in ons land zijn bemachtigd.

En dan de gezellige tochten met hem in zijn motorboot op de wateren rond Dordrecht. Wat zagen wij dan veel watervogels en wat hebben wij er van genoten!

Eykman was ook muzikaal. Bij gelegenheden zette hij zich aan de piano en speelde uit het hoofd o.a. operamuziek, waarbij mij onwillekeurig de Danse des Sylves uit de Opera Lakmé van Delibes te binnen schiet.

Helaas, dit is alles vervlogen tijd. Ik ben er echter van overtuigd, dat al onze clubleden, die hem hebben gekend als een enthousiast ornitholoog en zoogdierkundige, als een aangenaam mens, prettig en humoristisch in de omgang, hem met mij in onze herinnering zullen blijven bewaren.

Tot slot hierna een overzicht van Eykman's voornaamste ornithologische en zoogdierkundige publicaties:

De avifauna van het Z.W. deel der provincie Utrecht met IJsselstein als middenpunt (Jaarber. C.N.V. II, pp. 32—47);

Automatische dieren-fotografie met behulp van electriciteit (id. VI, pp. 38—49);

Mareca americana (Stephens), een nieuwe eendensoort voor de Nederlandsche avifauna (id. XIII, pp. 5—7);

Wederom een Baikaltaling in Nederland, *Anas formosa* Georgi (id. XIV, pp. 55—56);

De Nederlandsche *Anatidae* (id. XV, pp. 2—38);

Alphabetisch Vademecum voor den vogelverzamelaar (Orgaan C.N.V. I, 4, pp. 185—205);

De vaststelling der identiteit van de in Nederland en aangrenzende rijken voorkomende waadvogels (id. II, 2—3, pp. 128—149);

The European *Anatidae*. An easy method of identifying Swans, Geese and Ducks, offered by „De Club van Nederlandsche Vogelkundigen” to the members of the „Congressus internationalis ornithologicus”, to be held at Amsterdam 1—8 June 1930;

De avifauna van het Dordtsche eiland met naaste omgeving (Orgaan C.N.V. IV, 3, pp. 97—115);

Overzichtelijke vleugelformules en de toepassing ervan op enkele dubbelgangers (id. VI, 2, pp. 106—111);

Het nieuwe Natuurhistorische Museum te Rotterdam en het tweede inlandsche exemplaar van den grooten krekeltzanger, *Locustella fl. fluviatilis* (Wolf) (id. VIII, 2, pp. 61—63);

De Vogelwet 1936 (Limosa, 11, 1/2, pp. 51—58);

De groote moerasstern, *Chlidonias hybrida* (Pallas) in Nederland (id., 3/4, pp. 81—86);

Wintergasten bij Dordrecht (id. 13, 1/3, p. 105);

De Nederlandsche Vogels, door C. Eykman e.a., 1936—1949;

De Nederlandsche Zoogdieren, 1937;

Taxidermie ten behoeve van wetenschappelijke Natuur-Historische Collecties, 1944; 2e druk, 1949.

Valkenburg L., 27 januari 1966.

P. Hens

Dr. A. F. J. Portielje

8 maart 1886—20 februari 1965

Meer dan wie ook, heeft Portielje de ogen van het Nederlandse volk geopend voor het gedrag van dieren. Hij was een van de zeer zeldzame mensen, die niet alleen gefascineerd werd door alles wat een dier doet, maar die bovendien de gave bezat om daarvan te getuigen met een innerlijke be-